

تأثیر روش تدریس بحث گروهی بر یادگیری دانش آموزان

صابر شفیعی^۱، انور دوستی^۲

^۱ نویسنده مسئول، آموزگار ابتدایی استان ایلام، کارشناسی ارشد برنامه ریزی درسی

^۲ آموزگار چندپایه، استان ایلام، شهرستان سیروان، کارشناسی علوم تربیتی

چکیده

مقاله حاضر از نوع مروری-کتابخانه ای است که با توجه به نظرات اندیشمندان و صاحب نظران این حوزه گردآوری و نگاشته شده است. هدف از به تحریر در آوردن این مقاله آگاهی مربیان تعلیم و تربیت با روش تدریس بحث گروهی و بکارگیری این روش در کنار روش های دیگر تدریس برای دستیابی به یادگیری بهتر و پایدارتر است که در آن دانش آموزان از یادگیری خود لذت برده و با انگیزه بیشتر یادگیری را دنبال کنند. نتیجه این مقاله نشان می دهد که روش تدریس بحث گروهی باعث فعالیت بیشتر دانش آموز گشته و دانش آموز مصمم تر از قبل به یادگیری پرداخته و در نتیجه این روش تدریس با عث یادگیری بهتر و بیشتر دانش آموز می گردد.

واژه های کلیدی: روش بحث گروهی، یادگیری، دانش آموزان

مقدمه

آموزش یکی از بنیادی ترین نیازهای جوامع بشری و از محورهای توسعه پایدار می باشد. استفاده از روش های متنوع آموزش در دنیای پیچیده امروز امری بدیهی بود و گزینش روش آموزش در هر مرحله حایز اهمیت است (سیف، ۱۳۸۶).

توجه به رشد و تحقیق مبانی و اندیشه های فکری و فضایل اخلاقی دانش آموزان از مهم ترین وظایف آموزش و پرورش است. فلسفه وجودی گنجاندن دروس دین و زندگی در برنامه درسی مدارس، کمک به مدارس در ایفای نقش ذاتی و مأموریت اساسی آن یعنی "انسان سازی" می باشد. بهره گیری از روش ها و الگوهای تدریس فعال با هدف ایجاد انگیزه در فراگیران و شاگردان برای آمادگی بهتر و بیشتر و بالا رفتن درجه مطلوب پرسشگری شاگردان و حتی ایجاد انگیزه و روحیه برای معلمان می شود (سیف، ۱۳۹۰).

بحث گروهی عبارتست از گفتگوی سنجیده و منظم درباره موضوعی خاص که مورد علاقه شرکت کنندگان در بحث است. در این روش شاگردان فعالانه در فعالیت های آموزشی شرکت می کنند و مسئولیت پیگیری را برعهده دارند. آنها ضمن مباحثه از اندیشه ها و نگرشهای خود با ذکر دلایل متکی بر حقایق از مفاهیم و اصول علمی دفاع می کنند و روش یادگیرنده محور است (شعبانی، ۱۳۷۷).

در این روش نقش معلم این است که بعد از صحبت های مقدماتی و معرفی بحث، بلافاصله سکوت کند و بصورت یک شنونده علاقه مند درآید و بیشترین نقشی که می توان برعهده معلم گذاشت آن است که به عنوان رییس مجلس وقت افراد را نگه دارد و نظم جلسه را حفظ کند. وظیفه اصلی معلم در بحث گروهی عبارتست از تحلیل و ارزشیابی جریان بحث، منطق و سازمان و صحت مطلب گفته شده و روشن کردن مطلب برای شرکت کنندگان در بحث مفید است (آتش دامن، ۱۳۸۸).

یادگیری به فرآیند ایجاد تغییرات نسبتاً پایدار در رفتاری است که حاصل تجربه باشد، گفته می شود و نمی توان آن را به حالت هایی چون خستگی، مصرف دارو یا بیماری هایی که بصورت موقت پدید می آیند نسبت داد (سیف، ۱۳۸۷).

بدون شک پدیده یادگیری مهمترین پدیده روانی در انسان و موجودات تکامل یافته می باشد و به دلیل آنکه پایه و اساس بسیاری از مسائلی است که موجب می شود انسان از نظر روانی از سایر موجودات و دیگر هموعان خود متمایز شود. اهمیت و ارزش یادگیری هنگامی نمایان می شود که ما را از تمام آنچه آموخته ایم محروم سازد. در این صورت با آن که از نظر فیزیولوژیک فردی بالغ و طبیعی خواهیم بود، اما از نظر مسایل روانی به دوران کودکی برگشت خواهیم کرد (فتحی آذر به نقل از قشلاقی، ۱۳۸۷).

بیان مسئله

یکی از شگفتی های جهان امروز سرعت پیشرفت تکنولوژی و یافته های علمی و پژوهشی است که ویژگی خاصی را به دنیای امروز داده است. بخشی از این پیشرفت شامل الگوها و روش های تدریس می باشد. اکنون دانش آموزان برای روبرو شدن با تحولات شگفت انگیز قرن بیست و یکم باید بطور فزاینده ای مهارت های تفکر انتقادی و خلاق را برای تصمیم گیری مناسب و حل مسایل پیچیده جامعه فراگیرند تا بتوانند با تفکر منطقی و نقاد خود سرنوشت جامعه جهانی را بررسی و ارزیابی کنند؛ از

این رو آموزش مهارت های تفکر و یادگیری از طریق روش های فعال ضروری به نظر می رسد و این امر اصولا با تغییر بنیادی روشهای آموزش و یادگیری در مدارس میسر می شود (شعبانی به نقل از کیوانفر، ۱۳۸۱).

بحث گروهی عبارتست از گفت و گویی سنجیده و منظم در مورد موضوعی خاص که مورد علاقه شرکت کنندگان در بحث است (شعبانی، ۱۳۷۷).

یادگیری را فرآیند تغییر نسبتا پایدار در توان رفتاری که حاصل تجربه است و نمی توان آن را به حالت های موقتی بدن مانند آنچه بر اثر بیماری، خستگی یا داروها پدید می آید نسبتداد (سیف، ۱۳۸۷).

اهمیت و ضرورت تحقیق

آرزوی دیرینه هر جامعه ای پیشرفت و تعالی افراد آن جامعه و داشتن شهروندانی فرهیخته و اندیشمند است و بدیهی است هر پیشرفتی در زمینه های مختلف از جمله فرهنگی، اقتصادی، اجتماعی، سیاسی مستلزم داشتن افرادی متفکر، خلاق و منتقد می باشد که بتوانند تصمیمات صحیح اتخاذ نمایند و برنامه ریزی صحیحی داشته باشند و این منوط به وجود نظام های آموزش و پرورش فعال و پویا است. پس به جرأت می توان گفت هر پیشرفتی از نظام کارآمد و صحیح آموزش و پرورش جوامع نشأت می گیرد و این مهم به عوامل متعددی از جمله تغییر شیوه ها و الگوهای تدریس و در جهت استفاده از روش های نوین و فعال بستگی دارد.

به اعتقاد کارشناسان تعلیم و تربیت دانش آموزانی که از طریق یادگیری فعال به یادگیری می پردازند، نه تنها بهتر فرا می گیرند، بلکه از یادگیری لذت بیشتری هم می برند؛ زیرا آنها به جای اینکه فقط شنونده باشند فعالانه در جریان یادگیری مشارکت می کنند و خود را مسئول یادگیری خویش میدانند (گاردنر و جولر، ۲۰۰۰).

در فعالیت های آموزشی با توجه به پیشرفت علوم و فنون، باید به این باور برسیم که وظیفه ما در فرایند آموزش، تنها انتقال واقعیت های علمی نیست؛ ما باید موقعیت مطلوب یادگیری را فراهم کنیم؛ ما باید چگونه اندیشیدن و چگونه آموختن را به شاگردان بیاموزیم. اگرما روش آموختن را به آنان یاد بدهیم، آنان خود خواهند آموخت. اگر ما بتوانیم هدف های آموزشی را به وضوح مشخص کنیم و با سازماندهی درست محیط آموزشی، زمینه کسب تجارب و اجرای فعالیت های آموزشی را فراهم سازیم، یادگیری خود به خود صورت خواهد گرفت (شعبانی، ۱۳۸۴).

بحث گروهی

روش بحث گروهی گفت و گویی است سنجیده و منظم درباره موضوعی خاص که مورد علاقه مشترک شرکت کنندگان در بحث است. روش بحث گروهی برای کلاس هایی قابل اجراست که جمعیتی بین ۶ تا ۲۰ نفر داشته باشند. در صورت بالا بودن جمعیت کلاس، باید آنها را به گروه های کوچکتر تقسیم نمود یا از روش های دیگر استفاده کرد. در این روش معمولا معلم موضوع یا مسئله خاصی را مطرح می کند و شاگردان درباره آن به مطالعه، اندیشه، بحث و اظهار نظر میپردازند و نتیجه می گیرند. بنابراین بر خلاف روش سخنرانی، در این روش، شاگردان در فعالیتهای آموزشی فعالانه شرکت می کنند و مسئولیت یادگیری را به عهده می گیرند. آنان در ضمن مباحثه، از اندیشه و نگرش های خود با ذکر دلایل متکی بر حقایق، مفاهیم و اصول علمی دفاع می کنند. در اجرای صحیح بحث گروهی، شاگردان باید توانایی سازماندهی عقاید و دیدگاه ای خود،

انتقادات دیگران - چه درست و چه نادرست - و ارزیابی نظرهای مختلف را در ضمن بحث داشته باشند. به عبارت دیگر، روش بحث گروهی روشی است که به شاگردان فرصت می دهد تا نظرها، عقاید و تجربیات خود را با دیگران در میان بگذارند و اندیشه های خود را با دلایل مستند بیان کنند (شعبانی، ۱۳۸۴).

موضوعاتی را که میتوان با روش بحث گروهی تدریس کرد

روش بحث گروهی در مورد دروس و محتوایی قابل اجراست که دارای ویژگی های زیر باشند:

۱. مورد علاقه مشترک شرکت کنندگان در بحث باشد. روش بحث گروهی، مشخصاً متضمن حل مسائلی است که از طرف معلم یا شاگردان انتخاب و طرح می شود. روش بحث گروهی شبیه روش مکاشفه ای است. در این روش، شاگردان بیش از استفاده از کتاب یا معلم، خود موظف به یافتن نتایج، اصول و راه حل ها هستند. چنین امری امکان ندارد، مگر اینکه شاگردان به موضوع یا مسئله و یافتن پاسخ و حل آن علاقه مند باشند.
  ۲. شاگردان درباره آن اطلاعات لازم را داشته باشند یا بتوانند کسب کنند اگر بحث گروهی در زمینه ای تدارک شود که برای شرکت کنندگان آسان و در خور فهم نباشد یا زمینه لازم برای کسب اطلاعات وجود نداشته باشد، برای آنان فعالیت معنا و مفهومی نخواهد داشت و حتی قادر به چنین بحثی نخواهند بود.
  ۳. درباره آن بتوان نظرهای مختلف و متفاوتی اظهار داشت. در میان دروس مختلف، بعضی از مباحث علمی آنچنان شکل گرفته اند که در درجه بالایی از توافق قرار دارند. آنها مفاهیم، اصول و روشهایی هستند که هیچکس نمی تواند در مورد آنها شک کند. مانند ریاضیات، علوم طبیعی و مهندسی. درباره این علوم معمولاً از بابت اینکه چه چیزهایی مهم و کدام مفاهیم و اصول با ارزش هستند و چگونه سازماندهی شده اند، همه توافق دارند. بر عکس، در علومی مانند علوم اجتماعی، تاریخ، اقتصاد، فلسفه، علوم سیاسی، روانشناسی و جامعه شناسی چنین توافقی وجود ندارد. در زمینه این دسته از علوم، از اینکه چه اصول و مفاهیمی خوب، مهم، واقعی، معتبر یا درست و زیباست هرگز به توافق سطح بالا نخواهیم رسید. بنابراین، دروسی مثل دروس گروه اول که هدف آگاهی و شناخت آنجاست، بهتر است توسط معلم تدریس شود. اینگونه دروس برای بحث گروهی مناسب نیستند، در حالی که دروس گروه دوم چون در مورد آنها توافق در حد بالا وجود ندارد و می توان نظرهای مختلف درباره آنها اظهار داشت، برای روش بحث گروهی مناسب هستند.
- روش بحث گروهی به معلمی تیزهوش نیاز دارد که برای پیگیری انحرافات بحث، بدون از دست دادن خط کلی مباحثه، به نکات اصلی بحث توجه کافی داشته باشد. معلمی که در تدریس از روش بحث گروهی استفاده می کند، باید قدرت تصمیم گیری داشته باشد. او نیاز دارد بخشی از قدرت خود را برای کنترل عمومی کلاس بکار بگیرد. زیرا در روش بحث گروهی، هر شرکت کننده این امکان را دارد که بحث را به سمت نگرش های خود بکشد. معلم باید بتواند تصمیم بگیرد و اجازه ندهد بحث از مسیر خود خارج شود. معلمی که فاقد چنین صفاتی باشد، برای اجرای روش بحث گروهی به هیچ وجه مناسب نخواهد بود (شعبانی، ۱۳۸۴).

شاید بتوان مهم ترین فایده راهبرد بحث گروهی را علاوه بر انتقال مفاهیم شناختی، تأثیر آن بر انگیزش و نگرش شاگردان دانست. یادگیری برخی مهارت های اجتماعی نظیر توانایی صحبت و اظهار نظر کردن در جمع، دفاع از نظرات خود و رد یا پذیرش نظرات مخالف، کسب روحیه همکاری، بالا رفتن خودپنداره و کسب بینش مثبت نسبت به خود، مشارکت در آگاهی ها و تجارب دیگران، آشنایی با جوانب گوناگون موضوع بحث، درک احتمال وجود راه حل های متعدد برای یک مشکل از جمله منافع و کاربردهای این راهبردها شمار میروند (گیج و برلایندر، ۱۹۹۵).

موقعیتهایی که می توان از روش بحث گروهی استفاده کرد

علاوه بر انتقال مفاهیم و تبادل اندیشه برای نیل به اهداف ذیل می توان از روش بحث گروهی استفاده کرد:

۱. ایجاد علاقه و آگاهی مشترک در زمینه ای خاص.
۲. ایجاد و پرورش تفکر انتقادی.
۳. ایجاد توانایی اظهار نظر در جمع.
۴. تقویت توانایی انتقاد پذیری.
۵. ایجاد و تقویت توانایی مدیریت و رهبری در گروه.
۶. تقویت قدرت بیان.
۷. تقویت قدرت تحلیل و تصمیم گیری.
۸. آشنایی با روش کسب اطلاعات و حل مسائل.
۹. ایجاد رابطه مطلوب اجتماعی (شعبانی، ۱۳۸۴).

ویژگی های روش بحث گروهی

۱. مباحثه به گروهی از افراد نیاز دارد. یادگیری توسط مباحثه در گروه اتفاق می افتد. یادگیری هر یک از افراد گروه، تحت تأثیر اعمال و رفتار افراد دیگر آن قرار می گیرد.
۲. بحث کردن به گردهمایی در زمان و مکان مشخص نیاز دارد. وقتی اعضای گروه گرد هم می آیند، بحث از چند دقیقه تا چند ساعت می تواند ادامه یابد.
۳. مباحثه به ارتباط تعاملی نیاز دارد. هدف اصلی مباحثه، برقراری کنش و واکنش مناسب بین افراد است. در این جریان فرد نظرهای خود را به گروه ارائه می دهد. بین اعضای گروه ارتباط برقرار می گردد و همگی در آن سهیم میشوند. جالب اینکه ترکیب شرکت افراد بطور کامل از قبل تعیین نمی شود. کنش و واکنش بین معلم و فراگیر بیشتر می گردد. آنچه که امروز بر آن توجه شده، تأکید بر کنش و واکنش بین فراگیران است.
۴. در روش مباحثه فرایند ارتباط کلامی و گوش دادن و مشاهده کردن نقش مهمی دارد. از ویژگی های بارز این روش این است که می تواند فرصتی را فراهم آورد تا فراگیران اطلاعات مورد نیاز خود را بوسیله گوش دادن و مشاهده کردن جمع آوری کنند و در موضوع مورد بحث به تفکر عمیق بپردازند.

۵. روش مباحثه اهداف گوناگون دارد. گال و گال سه هدف عمده برای روش مباحثه، یعنی: الف) تسلط بر موضوع درسی، ب) شرکت در موضوعات بحث انگیز، ج) حل مسئله را تعیین کرده اند (فتحی آذر، ۱۳۸۷).

مراحل اجرای روش بحث گروهی

در اجرای مطلوب روش بحث گروهی، رعایت مراحل زیر لازم و ضروری است:

مرحله اول: آمادگی و برنامه ریزی

در این روش نیز معلم قبل از شروع بحث نیازمند برنامه ریزی و طراحی است، ولی شکل برنامه ریزی در این روش با روش های دیگر متفاوت است. او باید نیازها، میزان معلومات، علایق و تجارب قبلی شاگردان را که نقش اصلی در این روش دارند را بطور دقیق بررسی کنند و سپس بر اساس آنها هدف هایی را که فراگیران پس از اجرای روش باید به آنها برسند، مشخص کنند. معلم پس از انتخاب و مشخص کردن هدف، باید چگونگی انتخاب موضوع، فراهم کردن زمینه های مشترک و نحوه آرایش و ساخت ارتباطی

گروه را پیش بینی کند. اگر روش بحث گروهی به طریق غیر علمی اجرا شود، از نظر تمرین و مشخص شدن معیارها و اثبات موازین، فرضیات و ارتباط حقایق فاقد ارزش خواهد بود.

انتخاب موضوع: موضوعات و عناوین روش بحث گروهی و ارتباط آنها با هدف باید در قالب کلمات و جملات صریح و روشن بیان شود. راه های انتخاب و تنظیم عناوین متفاوتند، ولی بحث گروهی دارای ابعاد و ویژگی های خاصی است که عناوین آن، خود میتواند عاملی برای متفاوت بودن راه های یادگیری باشد. موضوعات معمولا دو دسته اند: دسته اول موضوعاتی است که مورد توافق متخصصان و افراد آگاه است. این نوع موضوعات را موضوعات غیر مباحثه ای می گویند. در چنین موضوعاتی، هدف صرفا کسب معلومات است. وظیفه معلم در چنین موضوعاتی انتقال اطلاعات و رساندن شاگردان به سطحی از آگاهی و شناخت است. بنابراین، چنین موضوعاتی نباید در روش بحث گروهی منظور شوند. دسته دوم موضوعاتی هستند که قبلا درباره آنها نتیجه ثابتی حاصل نشده است یا اینکه توافق سطح بالایی در مورد آنها وجود ندارد.

این دسته از موضوعات را موضوعات مباحثه ای میگویند. این موضوعات از نظر ماهیت به گونه ای هستند که با روش بحث گروهی بهتر یاد گرفته می شوند. در چنین موضوعاتی به هیچ وجه نباید انتظار نتیجه ثابت داشت، اگر بخواهیم در مورد چنین موضوعاتی به نتیجه واحد برسیم، احتمالا احتیاج به زمانی طولانی خواهیم داشت. در واقع موضوع بحث گروهی باید به گونه ای باشد که بتوان در مورد آن نظریه های مختلف با روش هایی مختلف، نظیر مطالعه سخنرانی فیلم یا کار انفرادی ارائه داد. این دسته از موضوعات باید بتوانند:

الف. در شاگردان، انگیزه فعالیت ایجاد کنند.

ب. میزان بردباری و تحمل آنان را در پذیرش منطق و آگاهی دیگران افزایش دهند.

ج. آنان را نسبت به دانش و استدلالات منطقی خود آگاه کنند.

د. به آنان در جلوگیری از دادن پاسخهای نامطلوب و حرکت در جهت پاسخگویی صحیح

کمک کنند.

ه. منجر به حل مساله شوند.

متأسفانه اغلب معلمان از درگیر شدن با چنین موضوعاتی پرهیز میکنند. تحقیقات نشان می دهد که ۵۲ درصد معلمان کمتر از ۱۰ درصد وقت کلاس خود را صرف بحث گروهی می کنند.

فراهم نمودن زمینه های مشترک

قبل از شروع بحث گروهی لازم است سطح اطلاعات شاگردان در زمینه عمومی موضوع مورد بحث یکسان شود. چنین زمینه مشترکی معمولاً شکل اطلاعات و روش جمع آوری آنان را برای فهم و درک موضوع مشخص می کند. کسب اطلاعات می تواند از طریق فیلم، تلویزیون، کتابخانه، آزمایشگاه، مسافرت و بازدید از موزه ها و مزارع صورت گیرد. شاگردان برای آماده شدن بحث گروهی نه تنها نیازمند تجاربی همچون دیدها و شنیدههای خود هستند، بلکه به روشهای صحیح کسب اطلاعات نیز نیازمندند. آنان باید بدانند چگونه و با چه روشی اطلاعات لازم را از منابع مختلف استخراج کنند (شعبانی ۱۳۸۴).

انتخاب افراد و تعیین نقش آنان

اعضای بحث گروهی را معمولاً افراد زیر تشکیل می دهند:

الف. اداره کننده یا رهبر گروه: برای رعایت نظم و ترتیب و به طور کلی به منظور سازمان دادن و اداره بحث گروهی، یک نفر باید به عنوان رهبر گروه انتخاب شود. این فرد می تواند معلم یا یکی از افراد مطلع و یا یکی از شاگردان باشد.

ب. شاگردان: شرکت کنندگان اصلی بحث گروهی شاگردان هستند که قاعدتاً باید به موضوع مورد بحث علاقه مند باشند و در بحث فعالانه شرکت کنند و مسئولیت قبول نمایند.

ج. منشی گروه: در بحث گروهی، بهتر است یک نفر به عنوان منشی گروه انتخاب شود تا تصمیمات و نتایج مهم بحث را یادداشت کند. معمولاً منشی باید موارد موافق و مخالف، پیشنهادهای و توصیه ها را عیناً یادداشت کند و از اعمال نظر شخصی اجتناب ورزد. معلم یا یکی از شاگردان میتوانند این نقش را به عهده بگیرند.

د. شخص مطلع: اگر موضوع مورد بحث نیاز به اطلاعات فنی و تخصصی داشته باشد، میتوان فرد مطلعی را با دعوت قبلی در بحث گروهی شرکت داد. فردی می تواند اطلاعات لازم را عرضه کند و به سئوالات پاسخ دهد یا نظر شخصی بدهد.

ه. ناظر یا ارزیاب: در بحث گروهی بهتر است یک نفر به عنوان ناظر یا ارزیاب باشد تا جریان بحث را از بیرون مشاهده کند و نظرهای خود را در مورد چگونگی بحث یادداشت و عرضه نماید (همان منبع).

وظایف شاگردان در جریان بحث گروهی

یکی از راه های بهبود تاثیر نقش معلم تفهیم نقش شاگردان به آنان است. معلم باید نقش شاگردان را به دقت به آنان بیاموزد. شاگردان باید بتوانند به رغم مخالفت های سایر اعضای گروه پیشنهادهای خود را برای حل مساله مطرح نمایند و در مواقع لزوم از نظرها و پیشنهادهای خود دفاع کنند یا در صورت روبرو شدن با استدلال های صحیح سایر افراد و راهنمایی های معلم آنها را اصلاح کنند. نظرهای شاگردان حتی الامکان باید توسط شاگردان دیگر مورد تحلیل واقع شود و به آنان نیز آموخته شود.

که فعالانه در تحلیل و ارزیابی دیگران دخالت کنند. اگر چنین باوری در آنان تقویت نشود ممکن است از پذیرش مسئولیت دوری کنند.

محاسن روش بحث گروهی

۱. با بحث گروهی، افراد میتوانند در عقاید و تجربیات یکدیگر سهیم شوند.
۲. با روش بحث گروهی، همکاری گروهی و احساس دوستی در بین اعضا تقویت میشود.
۳. در جریان بحث گروهی، فرصتی فراهم می شود که افراد، خود را مورد ارزیابی قرار دهند.
۴. در فرایند بحث گروهی، اعتماد به نفس در افراد تقویت می شود و روحیه نقاد در آنان ایجاد میشود.
۵. بحث گروهی، هراس افراد کمرو و خجالتی را برای صحبت کردن در جمع کاهش می دهد.
۶. روش بحث گروهی قدرت مدیریت و رهبری فراگیران را تقویت میکند.
۷. روش بحث گروهی، در تقویت استدلال و قدرت اندیشه منظم بسیار مفید است.

محدودیت های روش بحث گروهی

۱. این روش برای کلاس های پرجمعیت قابل اجرا نیست.
۲. برای شاگردان دوره ابتدایی چندان مناسب نیست.
۳. روش اجرای آن بسیار مشکل است و به مهارت احتیاج دارد (شعبانی، ۱۳۸۴).

یادگیری

هدف آموزش، آسان کردن یادگیری است. یادگیری را می توان به راه های گوناگون تعریف کرد. کسب اطلاعات و اندیشه های تازه، عادت های مختلف، مهارت های متنوع و راه های گوناگون حل کردن مسائل (سیف، ۱۳۸۶).

کیجال^۱ (۱۹۶۱) یادگیری را فرآیند تغییر نسبتا "پایدار در توان رفتاری که حاصل تجربه است و نمی توان آن را به حالت های موقتی بدن مانند آنچه بر اثر بیماری، خستگی یا داروها پدید می آید نسبت داد، تعریف کرده است.

ویژگیهای مهم تعریف یادگیری عبارتند: از ۱ - تغییر - ۲ تغییر نسبتا پایدار - ۳ تغییر

نسبتا پایدار در توان رفتاری؛

۱ - تغییر نسبتا "پایدار در توان رفتاری بر اثر تجربه. در تعریف یادگیری گفته است: نخست اینکه یادگیری تغییر در رفتار است. به سخن دیگر، نتایج یادگیری همواره باید قابل انتقال به رفتار مشاهده پذیر باشند. پس از یادگیری، یادگیرنده قادر به انجام کاری خواهد بود که پیش از این نمی توانست آن را انجام دهد.

دوم اینکه این تغییر رفتار نسبتا "پایدار است، یعنی نه موقتی است و نه ثابت.

سوم اینکه تغییر در رفتار الزاما "نباید بلافاصله پس از تجربه یادگیری رخ دهد. اگرچه در نتیجه یادگیری در یادگیرنده توانایی بالقوه متفاوت عمل انجام دادن ایجاد می شود. این توانایی ممکن است بلافاصله در رفتار او ظاهر نگردد.

۱. Keijal

چهارم اینکه تغییر در رفتار یا (توان رفتاری) از تجربه یا تمرین ناشی می شود.

پنجم اینکه تجربه یا تمرین باید تقویت شود؛ یعنی اینکه تنها پاسخ هایی که به تقویت می انجامد آموخته می شوند.

تعریف گانیه^۲ نیز به تعریف بالا بسیار شبیه است. از تغییری که در توانایی انسان ایجاد می شود و برای مدتی باقی میماند و نمی توان آن را به سادگی به فرآیندهای رشد و نمو نسبت داد (سیف به نقل از اژه ای، ۱۳۸۲).

باتوجه به اهمیت یادگیری و نقشی که آن در زندگی بشر امروزی دارد نمی توان آن را به یک فعالیت تصادفی تلقی کرد، بلکه یادگیری فرآیندی است که یک روند علمی منظم را طی می نماید و قوانین و اصول ویژه‌ای را می طلبد (سیف به نقل از ایزدپناه، ۱۳۸۷).

اهمیت و مزیت یادگیری

بدون شک یادگیری از مهمترین پدیده های روانی در انسان و موجودات تکامل یافته می باشد. به این دلیل که پایه و اساس بسیاری از مسائلی است که باعث می شود انسان از نظر روانی از سایر موجودات و دیگر هموعان خود متمایز گردد، یادگیری است؛ انسان در هر لحظه از زندگی نیاز به رفتاری تازه دارد که از طریق یادگیری میسر می گردد. در نتیجه روانشناسی یادگیری یکی از مباحث بنیادی در علم روانشناسی است که در خصوص آن نظریات گوناگونی ارائه شده است. بطور مثال، یادگیری عبارت است از تغییرات نسبتاً دائمی در رفتار که بر اثر تجربه و تمرین حاصل میشود. مثلاً وقتی کودکی می آموزد که سخن گوید یا دوچرخه سواری کند، یا تار بنوازد، گفته می شود این اعمال را آموخته یا یاد گرفته است. اهمیت یادگیری در نزد آدمی هنگامی نمایان می شود که ما را از تمام آنچه آموخته ایم محروم سازد؛ در این صورت با وجود آنکه از نظر فیزیولوژی فردی بالغ و طبیعی خواهیم بود، اما قادر به انجام بسیاری از مهارت ها نخواهیم بود؛ علاوه بر این، بیشتر انگیزه ها، ادراکات و شخصیت آدمی در اثر یادگیری شکل می گیرند، بطوریکه یادگیری ارتباط بسیار نزدیکی با اعمال و رفتار موجود زنده دارد (آلینگتون، ۲۰۰۲).

اغلب انگیزه ها اکتسابی و تابع قوانین یادگیری می باشند. امروزه گفتار درمانی و رفتار درمانی بر اساس مبانی یادگیری، می تواند انجام و بر اساس قوانین یادگیری پدیده های مربوط به آنها حذف و یا خاموش گردد. بطور کلی اگر بخواهیم خلاصه ای از اهمیت پدیده یادگیری را عنوان کنیم، باید بگوییم موجودات زنده از آغاز پیدایش همواره در حال تغییر و تحول بوده اند و در اصل یادگیری پایه و اساس این تحول و تکامل بوده است. هر موجودی به طور فطری سعی میکند که موجودیت و بقای خود را حفظ کند و یادگیری یکی از عمده ترین ابزارهای دستیابی به این هدف است. یادگیری گذشته، حال و آینده را به هم مربوط می کند زیرا نسل های گذشته تجربیات خود را به ما انتقال داده اند و ما نیز آنچه را یاد گرفته ایم و یاد خواهیم گرفت به آیندگان منتقل خواهیم کرد که این انتقال از راه یادگیری میسر می باشد.

یادگیری یکی از مهمترین شاخصه های تخصصی علم روانشناسی است و به عنوان یک اهرم قوی نقش بزرگی در گسترش علم روانشناسی ایفا نموده است. با توجه به اهمیت ایجاد علاقه در دانش آموزان برانگیختن حس کنجکاوی آنان و درگیر کردن آنها

در یک فعالیت در مقابل استفاده از روشهای منفعلانه، بهره گیری از رویکردهای یادگیری برای کمک به رشد آنان بسیار مناسب است.

نتیجه گیری

با توجه به مواردی که بیان شده، یکی از روش ها برای تدریس مطالب بحث گروهی است که از طریق آن دانش آموزان فعال تر هستند و معلم نیز برخلاف روش سخنرانی که فقط گوینده است و به عنوان ماشین انتقال دهنده اطلاعات در نظر گرفته می شود؛ دارای انعطاف بیشتری است و به نظارت و رهبری گروه ها می پردازد و در هر جا که لازم باشد اقدام می کند و اطلاعاتی را در اختیار دانش آموزان قرار می دهد.

در این روش از آنجایی که دانش آموزان به عنوان یادگیرنده فعال در نظر گرفته می شود و خود باید در یادگیری خود سهم باشد و گام بردارد لذا این روش در یادگیری دانش آموزان بسیار نقش داشته و باعث یادگیری پایدارتر و بهتر می شود. در بررسی روزیتر^۳، مشخص شد که وقتی درس به روش سخنرانی همراه با بحث گروهی ارائه شود، تغییر در نگرشهای دانش آموزان بیشتر و سریعتر به وجود می آید (روزیتر، ۲۰۰۵).

در بررسی هیل^۴، روشه ای سخنرانی و بحث گروهی با هم مقایسه شد و دیده شد که در روش بحث گروهی، توانایی های ذهنی (مهارتها، تغییر در ارزشها، نگرشها و علائق دانش آموزان) بیشتر از روش سخنرانی است (هیل، ۲۰۰۶). در یک بررسی مشخص شد که روش مباحثه جمعی همراه با وسایل کمک آموزشی جدید در مقایسه با روش های آموزش سنتی، کارآمدی بیشتری دارد (ترنزی، ۲۰۰۱).

منابع

- آتش دامن، غلامرضا. (۱۳۸۸). *بحث گروهی فرضی برای ابراز عقاید و تجربیات دانش آموزان*. روزنامه اطلاعات.
- اژه ای، جواد. (۱۳۸۲). مطالعه ای بر یادگیری و مکتب های یادگیری. *مجموعه مقالات همایش علمی و پژوهشی دانشگاه تهران*. شماره ۱، ۱۸-۱۱.
- سیف، علی اکبر. (۱۳۸۵). *روانشناسی پرورشی*. تهران: آگاه.
- سیف، علی اکبر. (۱۳۸۶). *روانشناسی پرورشی*. تهران: آگاه.
- سیف، علی اکبر. (۱۳۷۲). *روانشناسی پرورشی نوین*. تهران: دوران، ویرایش ۶.
- شعاری نژاد، علی اکبر. (۱۳۶۸). *مبانی روانشناختی تربیت*. تهران: موسسه مطالعات و تحقیقات فرهنگی، چاپ دوم.
- شعبانی، حسن. (۱۳۷۷). *مهارت های آموزشی و پرورشی*. تهران: انتشارات سمت.
- شعبانی، حسن. (۱۳۷۹). *مهارت های آموزشی و پرورشی*. تهران: انتشارات سمت.

۱. Rossiter

۲. Hill

- شعبانی، حسن. (۱۳۸۴). *مهارت های آموزشی و پرورشی*. تهران: انتشارات سمت
- فشلاقی، محمد. (۱۳۸۷). *روانشناسی یادگیری*. اصفهان: مانی، چاپ سوم.
- فتحی آذر، اسکندر. (۱۳۸۷). *روش ها و فنون تدریس*. انتشارات دانشگاه تبریز، چاپ دوم
- کیوانفر، محمد رضا. (۱۳۸۱). نقش روش های فعال و یادگیری مشارکتی در رشد توانایی های بالقوه دانش آموزان. *مجله آموزشی*، شماره ۱۲، ۲۶ - ۲۹
- گیج، نیت ال برلایندر، دیوید سی. (۱۳۷۴). *روانشناسی تربیت* (ترجمه: دکتر غلامرضا خویی نژاد و همکاران) نشر پاژ.

Botelho, M.G & D. Odonnell (۲۰۰۱), " Assessment of the use of problem – or lentated , small – group Diseussion for learning of a Fixed prost hodontic “ , simulation Laboratory course , British Dental journal (BDJ) , ۱۹۱ (۱۱), ۶۳۰-۶۶۳ .

Dembo , M . H . (۱۹۹۶) . “ Applying educational psychology “ . By longman publishing Groups .

Frauts , K . E . (۲۰۰۱) Relationship between perceived motivational climates , perceived autonomy support , and physical self perception of university and college student . Departement of physical education and recreation .

Gal , M.D. and Gal , J . P. (۱۹۷۶) . The discussion method . In the psychology of theaching methods . N.L.Gage (ed). ۷۵ Year book of the National society for the study of Education , Chicago : University of Chicago press .

Gardner , J and Jerome jewler . (۲۰۰۰) . Your college experience strategies for success Wads worth publishing company . U.S.A.

Hill Rj. A Comprative Study of Lecture and Discussion Methods. Studies in Adult Group Learning in the Liberal Arts ۲۰۰۶; ۵(۱): ۵۹.

Kelly , H.L. (۲۰۰۴) .”the relationship between physical self-concept , body image dissatisfaction and competition an xietyin female , “ aesthetic “and “non aesthetic “ collegiate athletes . pg. ۳-۲۱ , ۳۹-۴۳ .